



ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2017:15

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING



Strömsholms slott

Kolbäck 230:1, fastigheten Strömsholm 8:52, Kolbäcks socken,
Hallstahammars kommun, Västmanland

Helmut Bergold



ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2017:15

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Strömsholms slott

Kolbäck 230:1, fastigheten Strömsholm 8:52, Kolbäcks socken,
Hallstahammars kommun, Västmanland

Helmut Bergold

Lst nr 431-5070-16

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:15

Författare Helmut Bergold

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Strömsholms slott år 1951. Foto av Berit Wallenberg.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	7
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod och genomförande.....	8
Resultat och tolkning	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Referenser	12
Tekniska och administrativa uppgifter.....	13
Bilagor	14

Bilaga 1. Schakttabell



Figur 1. Karta över trakten kring Strömsholms slott med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en röd rektangel.

Sammanfattning

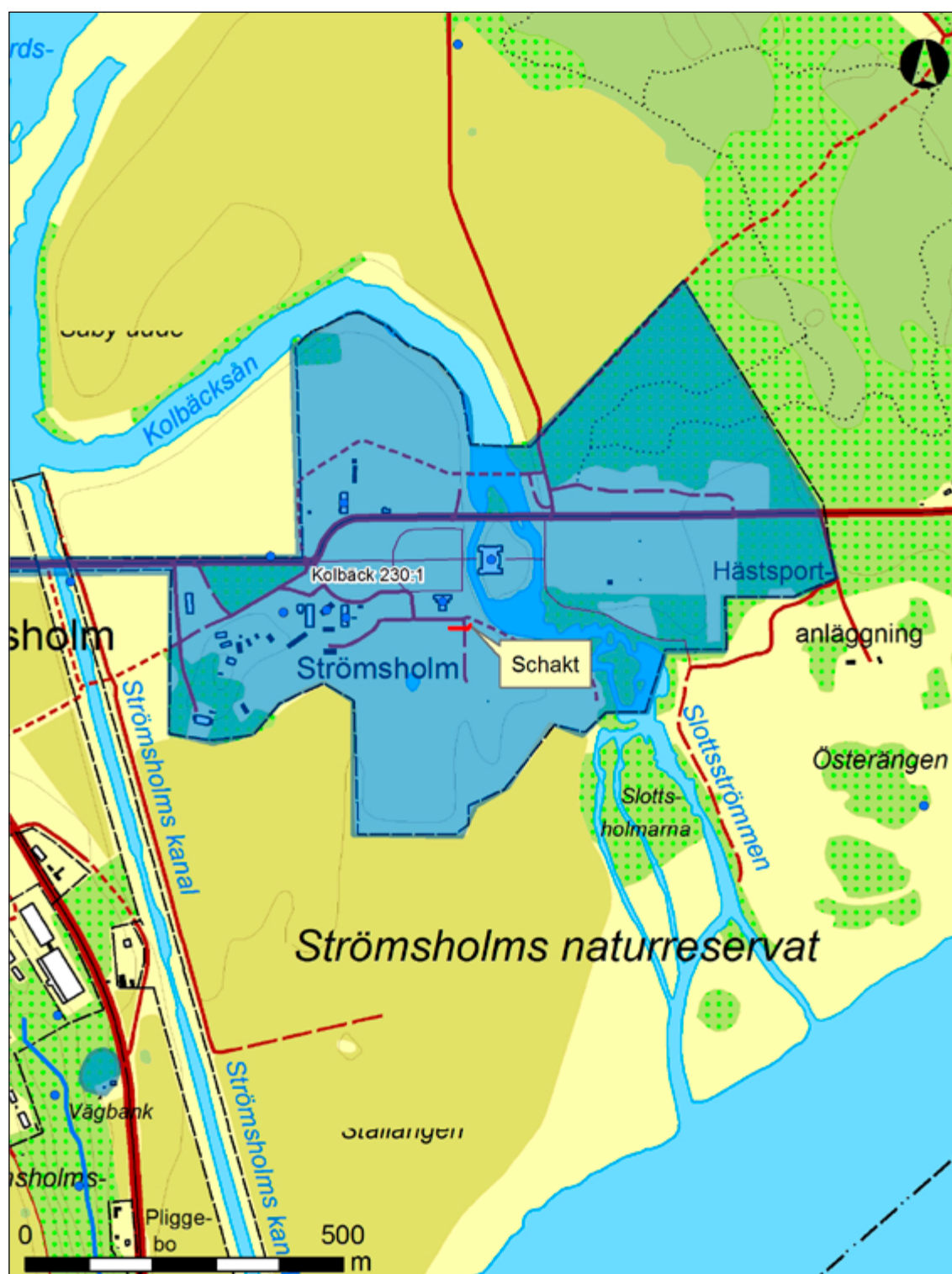
Statens fastighetsverk ansökte om tillstånd att få schakta i mark vid slottet Strömsholm i Hallstahammars kommun i Västmanland. Det var avloppet som var i olag och behövde bytas ut och flyttas österut. Arbetet skedde inom fastigheten Strömsholm 8:52 som ligger inom fornlämning Kolbäck 230:1. Ett 36 meter långt schakt grävdes 30 meter i öst-västlig riktning för att sen svagt vinklas mot nordöst i ytterligare cirka 6 meter. Längst i väster fanns den gamla pumptrustningen som skulle bytas ut och där grävdes till ett djup om cirka 1,5 meter inom ett 5 meter långt parti. Ytan var kraftigt omgrävd och återfylld. Stratigrafin utgjordes av grästorv över jord och därefter orörd lera. Djupet varierade mellan 0,3 och 0,5 meter. I schaktet kunde inget av antikvariskt intresse noteras.

Inledning

Björn Norman, Norman Arkitektkontor AB, har på uppdrag av Statens fastighetsverk ansökt om tillstånd att få schakta i mark vid det kungliga lustslottet Strömsholm i Hallstahammars kommun, Västmanland. Det var avloppet som var i olag och därmed behövde en befintlig avloppspumpstation söder om "Stenköket" bytas ut och flyttas österut. I samband med bytet behövde schaktningsarbeten utföras. Arbetet skedde inom fastigheten Strömsholm 8:52 som ligger inom fornlämning Kolbäck 230:1. Länsstyrelsen i Västmanland uppdrog därför åt Arkeologgruppen i Örebro AB att svara för schaktningsövervakningen. Den utfördes under tidig vinter år 2016. Kostnadsansvarig var Fastighetsverket. Schaktlängden var cirka 36 meter och beräknades att som djupast bli 1,5 meter och cirka 2,0–3,5 meter brett.



Figur 3. Strömsholms slott. Kopparstick ur Erik Dahlberghs *Suecia Antiqua*. Original: Kungliga biblioteket.



Figur 2. Utsnitt ur fastighetskartan med det aktuella schaktet och utbredningen för fornlämning Kolback 230:1 markerat. Skala 1:10 000.



Figur 4. Ytterligare en version av Strömsholms slott ur Erik Dahlberghs *Suecia Antiqua*. Original: Kungliga biblioteket.

Bakgrund och kulturmiljö

Vid mitten av 1500-talet lät Gustav Vasa bygga en borg på en holme i Kolbäckssån. Dess ursprungliga utseende blev dock inte långvarigt då Vasaborgen till stora delar revs redan vid slutet av 1660-talet. Strömsholms slott ingick i en grupp egendomar som disponerades av riksänkedrottning Hedvig Eleonora och det var på hennes initiativ som det gamla slottet revs och det nya började uppföras. Hon samarbetade med arkitekten Nikodemus Tessin den äldre. Strömsholms slott består av en mittbyggnad med fyra kvadratiske torn i hörnen. Mot slottsparken finns ett dominerande mittorn med en kupolaktig tornhuv. Runt själva slottet fanns vid den här tiden omkring tjugo byggnader för betjäning, ekonomiändamål och andra tjänster. En parkanläggning av franskt barocksnitt anlades också. Idag förknippas slottet till stor del med hästar. Hästtraditionen är lång då det redan under Gustav Vasa fanns ett stuteri förlagt till platsen och under den karolinska tiden var verksamheten omfattande. Från år 1868 fram till år 1968 var Strömsholm platsen för arméns ridskola.

Det tänkta schaktet placerades i parkmark som ligger inom fornlämning Strömsholms slott. Slottet, byggnaderna omkring det och parken har genomgått flera byggnadsfaser från 1500-talet till dagens utseende. Schaktets östra del angränsade till bebyggelse som finns med på kartmaterial från år 1650. Schaktets västra del placerades inom området för slottets köksträdgård, vilken finns med på kartor från år 1721 och framåt.

Strax söder om nu aktuellt område har tidigare en arkeologisk forskningsundersökning gjorts år 2002. Undersökningen resulterade i ny kunskap om köksträdgården (Frost och Jonsson 2003).



Figur 5. Karta från år 1721 som visar Strömsholms slott och dess bebyggelse. Lantmäteristyrelsens arkiv, akt T25-25:2.

Syfte och frågeställningar

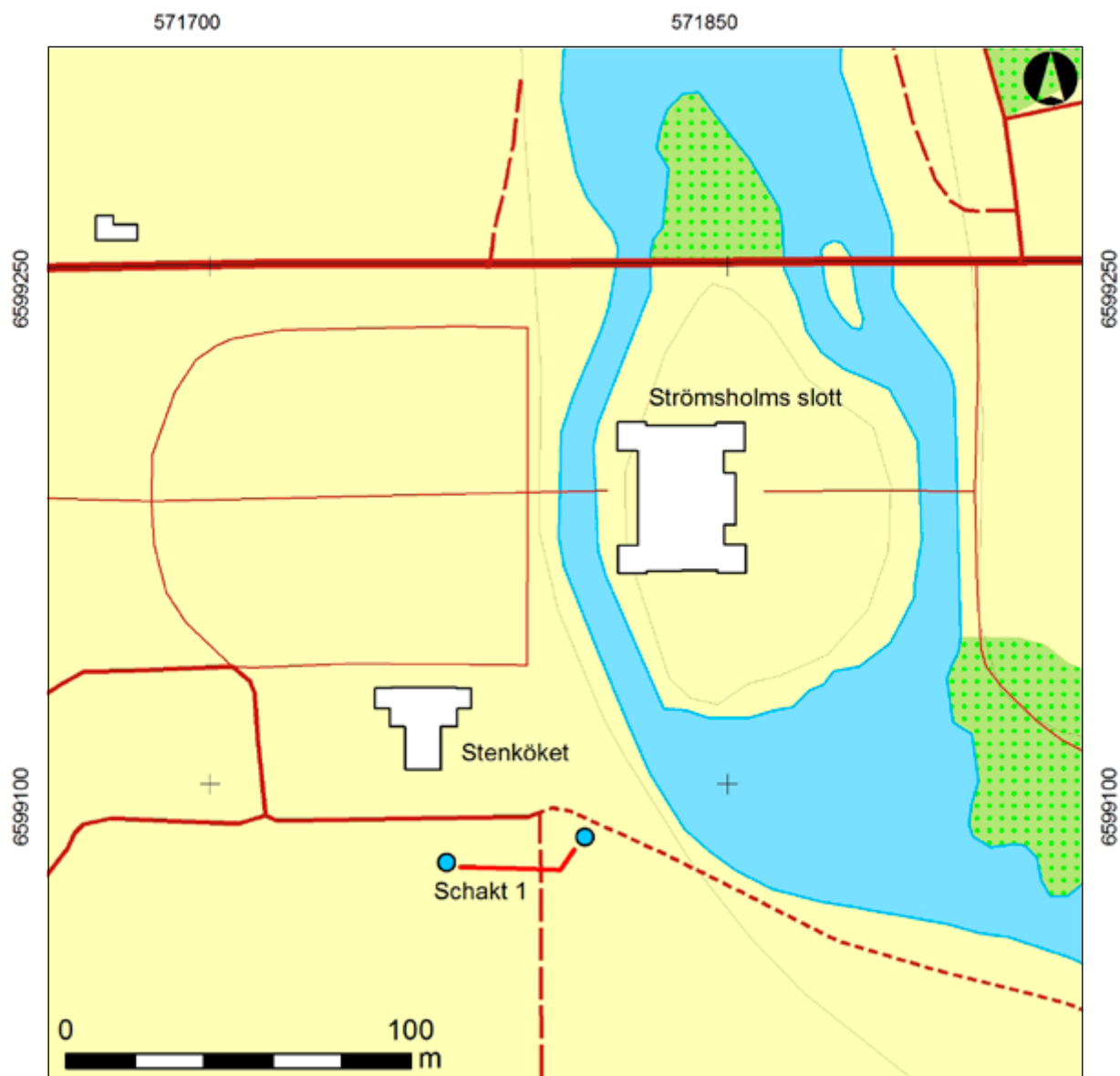
Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera den del av fornlämningen som berördes av arbetsföretaget och att ta tillvara fornfynd. Huvudsakliga målgrupper för schaktningsövervakningen var särskilt Länsstyrelsen i Västmanland och företagaren.

Undersökningen skulle om möjligt klargöra följande:

- *fornlämningens utbredning inom schaktet*
- *bedömning av eventuellt påträffade kulturlager, anläggningar och fynd – karaktär, mängd och bevarandegrad*
- *preliminär datering*
- *preliminär tolkning av fornlämningen.*

Metod och genomförande

Eftersom den arkeologiska undersökningen hade formen av en schaktningsövervakning var möjligheterna att välja metod och teknik begränsade. Schaktningen genomfördes med skiktvis avbaning med grävmaskin ned till eventuella lager, anläggningar, konstruktioner eller orörd marknivå påträffades. Samtliga eventuella anläggningar skulle mätas in i plan samt dokumenteras skriftligt och fotograferas.



Figur 6. Schaktplan. Skala 1:2 000.

För att bedöma eventuella kulturlager och konstruktioners karaktär, funktion samt eventuell datering skulle dessa rensas och till viss del handgrävas. Om de inte ansågs för omfattande skulle de dokumenteras och tas bort. Inmätning gjordes med handhållen GPS, dokumentationen var skriftlig på anpassade kontextblanketter. Schaktningsövervakningen kom tidsmässigt att följa arbetsföretaget med tillägg för dokumentation och överföring av mätdata.



Figur 7. Området innan schaktning. Foto taget av Arkeologgruppen AB.

Resultat och tolkning

Det 36 meter långa schaktet grävdes 30 meter i öst-västlig riktning för att därefter svagt vinklas mot nordöst i ytterligare cirka 6 meter. Längst i väster fanns den gamla pumptrustningen som skulle bytas ut och där grävdes till ett djup om cirka 1,5 meter inom ett 5 meter långt parti. Ytan var kraftigt omgrävd och återfylld. Därefter vidtog mot öster mer eller mindre orörd mark. I återstoden av schaktet fanns inget av antikvariskt intresse, stratigrafien utgjordes av grästorv över jord och därefter orörd lera. Djupet varierade mellan 0,3 och 0,5 meter. I den del som vek av mot nordöst övergick den orörda marken efter två till tre meter till en omfattande igenfylld nergrävning för en befintlig avloppsbrunn.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera den del av fornlämningen som berördes av arbetsföretaget. Alltså skulle fornlämningens utbredning inom schaktet fastställas, kulturlagers och anläggningars karaktär skulle bedömas och platsen skulle dateras. Då inget av antikvariskt intresse kunde konstateras vid schaktningsövervakningen blev det aldrig aktuellt att besvara frågeställningarna.



Figur 8 och 9. Schakten där den orörda leran kan ses i botten. Foton tagna av Arkeologgruppen AB.

Referenser

Tryckta källor

Frost, Katarina & Jonsson, Kristina. 2003. *Köksträdgården vid Strömsholms slott*. Trädgårdsarkeologisk förundersökning. RAÄ 230. Strömsholms slott, Kolbäcks socken, Västmanland. Västmanland läns museum. Kulturmiljöavdelningen rapport 2002:A53.

Kartor och arkivmaterial

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV

Geometrisk avmätning 1722. Akt. T25-25_2

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Västmanland
Län	Västmanland
Kommun	Hallstahammar
Socken	Kolbäck
Fastighet	Strömsholm 8:52
Fornlämningsnummer	Kolbäck 230:1

Projektledning	Helmut Bergold
Personal	Helmut Bergold

Undersökningstid	2016-11-30
Undersökt yta	36 löpmeter
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens beslutsdatum

2016-11-24

Länsstyrelsens diarienummer

431-5075-16

Arkeologgruppens projektnummer

2016_106

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

SCHAKT 1

36 meter långt varav 30 meter i öst-västlig riktning och mot nordöst i cirka 6 meter. Längst i väster grävdes till ett djup om cirka 1,5 meter inom ett 5 meter långt parti. Ytan var kraftigt omgrävd och återfylld. I återstoden av schaktet fanns inget av antikvariskt intresse, stratigrafin utgjordes av grästorv över jord och därefter orörd lera, djupet varierade mellan 0,3 och 0,5 meter. I den del som vek av mot nordöst övergick den orörda marken efter två till tre meter till en omfattande igenfylld nergrävning för en befintlig avloppsbrunn.

